

SPIS TREŚCI

JOHAN HUIZINGA I JEGO WIZJA XVII-WIECZNEJ KULTURY HOLENDERSKIEJ

PIOTR OCZKO

stronica 7

KULTURA HOLENDERSKA W WIEKU SIEDEMNASTYM. SZKIC

Część I

W jaki sposób Holandia mogła stać się miejscem powstania kultury, która wzniosła się na wyżyny zaraz po narodzinach państwa i narodu? Czy termin kultura idzie w parze z pojęciem baroku? Podstawy i warunki do rozkwitu. Położenie i ziemia. Ograniczenia geograficzne. Nierówny udział prowincji w procesie kulturowym. Żegluga i wody śródlądowe. Duży wpływ elementu miejskiego. Stosunkowo niewielka rola wielkich posiadaczy ziemskich. Chłopi i szlachta. Słabość duchowieństwa jako stanu. Dominacja handlu. Od stanu kupieckiego do patrycjatu. Wojna z Hiszpanią jako czynnik obojętny dla rozwoju handlu. Archaiczne, średniowieczne koncepcje gospodarki narodowej. Od przestarzałej do postępowej organizacji produkcji. Ominięcie merkantylizmu. Rozwój produkcji aż po rozpad cechów rzemieślniczych. Dominacja prowincji Holandii. Nieudana centralizacja. Konserwatywna polityka Republiki. Wąski krąg rządzących. Rozłam pomiędzy Północą a Południem. Unia Utrechcka. Suwerenność prowincji. Władza Namiestnika. Stany. Pensjonariusze. Polityka dobrobytu i pokoju. Dom Orański. Przewaga Republiki nad innymi krajami europejskimi. Schyłek.

stronica 33

Część II

Spółeczna charakterystyka narodu. Mało wojowniczy charakter Holendrów spowodowany długimi i częstymi wojnami. Liczni cudzoziemcy w armii. Służba na morzu jako czynnik konsolidujący społeczeństwo. Artystyczne przedstawienie wojny na morzu i lądzie. Życie na dworze Namiestnika. Dom Orański i arystokracja miejska. Szlachta na wsi. Życie patrycjatu. Amsterdam. Miasta tracą urodę. Potęga i duma miast. Brak wyraźnych granic stanowych. Mieszczański charakter regentów. Konsumenci i producenci kultury. Zanik dawnej kultury ludowej. Milicje i izby retoryków. Naśladowanie starożytnych. Constantijn Huygens – typ społeczny. Malarze i poeci. Przewaga malarstwa i grafiki uwarunkowana społecznie. Wszechobecność malarstwa.

stronica 61

Część III

Życie religijne rozmywa granice stanowe. Predykanci i opinia publiczna. Udział kalwinizmu w naszej kulturze. Kalwinizm nie jest religią oficjalną. Dalszy postęp reformacji. Katolicy a odłamy protestanckie. Mennonici. Żydzi. Kompromisowe zwycięstwo kontraremonstrantów. Porównanie z Anglią. Kościół i uniwersytety. Kościół i kultura ludowa. Kalwinizm i sztuka.

stronica 79

Część IV

Ludzie i rzeczy. Spokój i prostota. Porządek. Odbicie życia codziennego w literaturze. Constantijn Huygens. Jacob Cats. Bredero. Hooft. Vondel. Hugo Grotius. Znaczenie i rola literatury. Rozwój nauk przyrodniczych. Christiaan Huygens.

stronica 97

Część V

Czego szukano i co widziano w sztuce? Wciąż prymitywne poglądy na temat sztuki. Radość czerpana z linii i koloru. Zainteresowanie przedstawianiem siebie. Zainteresowanie tematem. Cele malarstwa. Kolekcjonerstwo. Poszukiwanie nie mistrza, a tematu. Istota pocucia piękna. Wierność naturze. Doniosłość tematu. Funkcja malarstwa ograniczona rozmiarem zamawianych dzieł, fantazją twórców i tematem. Przedstawienia biblijne. Realizm? Frans Hals. Vermeer. Krajobraz. Kształcenie malarza. Drukarstwo. Grafik – artysta najmniej ograniczony wymogami stylu i konwencją. Granice geniuszu Rembrandta. Jego fantazje. Ryciny. Rembrandt i barok. Rzeźba. Architektura. Fasady domów. Architektura sakralna. Ratusze i inne budowle. Wieże. Widoki miast. Zwycięstwo obcych wpływów.

stronica 119

Część VI

Koniec czasu rozkwitu. Przyczyny upadku kultury. Naśladownictwo Francji? Raz jeszcze: Holandia i styl epoki. Klasycyzm. Zepsucie gustów i zanik umiejętności. Wielki upadek. Proza. Zmiany duchowe. Wielki spokój. Życie na wsi. Rentierzy. Sen wieku XVIII. Powszechne niedocenywanie wartości kultury osiemnastowiecznej. Złoty wiek?

stronica 143

HOLANDIA JAKO POŚREDNIK POMIĘDZY EUROPA ZACHODNIĄ I ŚRODKOWĄ

stronica 153

DUCH HOLANDII

stronica 177

ŹRÓDŁA ILUSTRACJI

stronica 219

INDEKS NAZWISK

stronica 221